

APRÓSÁGOK NAGY KALANDJAI

Óvodák a Comenius programban

HOPPÁ

Disszeminációs füzetek

27.

APRÓSÁGOK NAGY KALANDJAI

Óvodák a Comenius programban

TARTALOMJEGYZÉK

- 3 ELŐSZÓ
- 4 VETEMÉNYESKERT ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉS
Benedek Elek Óvoda, Paks
- 6 ÓVODÁBÓL ISKOLÁBA: LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE
Egry Úti Körzeti Óvoda, Veszprém
- 9 HATÉKONYABBAN SEGÍTENI A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYEREKEKET
„Maci” Alapítványi Óvoda, Fejlesztő Iskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat, Jászberény
- 12 BARÁTKOZÁS A MESEHŐSÖKKEL
Gesztenyés Óvoda, Kistarcsa
- 14 BÁBOK VENDÉGSÉGBEN
Teddy’s Club Angol-Magyar Alapítvány Óvoda, Szeged
- 16 HAGYOMÁNYŐRZÉS, ÚJ SZOKÁSOK
Terézvárosi Önkormányzat „Fasori Kicsinyek” Óvodája, Budapest
- 18 NAPRAFORGÓ MAMA GYERMEKEI
„Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségtudományi Centrum Napközi Otthonos Óvoda, Debrecen
- 20 CSAPATJÁTÉKOSSÁ VÁLNI
Szakmai továbbképzés Mallorcán
- 22 VARÁZSPÁLCÁVAL A BEILLESZKEDÉSÉRT
Comenius tanárasszisztensi program Olaszországban
- 24 ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS DIFFERENCIÁLÁS KORA GYERMEKKORBAN
ELVEK ÉS GYAKORLAT NAGY-BRITANNIÁBAN
Szakértői tanulmányút

ELŐSZÓ

Az egész életen át tartó tanulás folyamatának az óvoda az első intézményesített színtere. Ebben a gyerekek számára 3-4 éves periódusban kulcsfontosságú szerepük van az óvodapedagógusoknak, hiszen nevelési és fejlesztési feladatok is kötődnek pályájukhoz. Számos készséggel és kompetenciával kell rendelkezniük ahhoz, hogy megfeleljenek a naponta születő kihívásoknak, melyekkel együtt születnek a sikerek is.

Pedagógusként a szakma velejárója a folyamatos szakmai fejlődés, az új módszertani elemek megismerése, az országok oktatási-nevelési rendszerének megismerése, a külföldi kollégákkal való együttműködés iránti igény.

Jelen kiadványunkkal néhány olyan innovatív példát szeretnénk bemutatni, melyek inspiráló erejüknek köszönhetően hűen tükrözik, hogyan születnek sikerek egy-egy nemzetközi együttműködés során, illetve milyen ismeretekkel és élményekkel gazdagodhatnak az óvodapedagógusok az *Egész életen át tartó tanulás* program nyújtotta lehetőségeknek köszönhetően.

A szerkesztők

VETEMÉNYESKERT ÉS KÖRNYEZETI NEVELÉS

BENEDEK ELEK ÓVODA, PAKS

A projekt címe: Global Greenies projekt

A projekt éve: 2008–2010

2007 őszén kaptam meg a Tempus Közalapítvány hírlevelét, amelyben partnerkereső szemináriumon való részvételre hívták fel a figyelmemet. Korábban már részt vettem a Tempus Közalapítvány által meghirdetett Szakmai továbbképzés pedagógusoknak pályázattípus keretében egy továbbképzésen Írországból, ezért örültem meg a felkínált lehetőségnek, hiszen ezúttal nemcsak egyénileg, hanem az egész óvodai kollektívát bevonva ismerhetném meg néhány európai uniós ország nevelési-oktatási rendszerét.

A háromnapos, Budapesten rendezett partnerkereső szemináriumon leendő partnerintézményekkel ismerkedtünk meg, akik között volt iskola és óvoda-iskola is.

A partnerintézmények közül – Wales, Franciaország, Görögország, Írország és Anglia – a korábbi éveken már többen vettek részt Comenius Iskolai együttműködésben.

A wales-i óvoda-iskola igazgatója elvállalta a koordinátor szerepét, mivel az ő intézménye már gazdag tapasztalatokat szerzett e téren. Témának a környezeti nevelést – környezetvédelmet – újrahasznosítást választottuk, mivel ezek fontosságában az összes partner egyetértett.

A projektterv fő elemeit még a szeminárium alkalmával megbeszéltük, sőt a leendő partnertalálkozók időpontjaiban is megállapodtunk. Mindenki megadta az elérhetőségét, közös fényképet is készítettünk az új partnereinkkel, valamint megbeszéltük az együttműködésünk további formáit.

Megállapodtunk abban, hogy minden intézmény kialakít egy saját kertet, ahol a gyerekek segítségével egészséges ételekhez szükséges zöldségeket termelünk olyan magok felhasználásával, amelyeket a partnerországok küldenek egymásnak. A következő lépésként egy közös receptgyűjteményt hoztunk létre a megtermelt növények felhasználásáról, ez egyben az egyik projekttermékünk is lett. Az ételek kóstolására az írországi partnertalálkozón nyílt alkalom, ott az ír gyerekek részvételével mindenki a házájára jellemző egészséges ételt főzött.

A másik projekttermékünk egy évszaknaptár lett, amelyben az évszakok szépségeit, változatosságát, körforgását mutattuk be az öt európai intézmény tanulóinak alkotásain keresztül. Ezt a naptárat minden intézmény kitétte az osztályokban, illetve a csoportszobákban.

A kétéves együttműködés további eredményeként egy füzetet állítottunk össze, amiben az egészséges életmóddal kapcsolatos tevékenységek, képek és információk kaptak helyet. Ez a füzet két év alatt készült el, és azokat az információkat gyűjtötték össze az intézmények, amiket az évek alatt az egészséges életmóddal, a környezetvédelemmel és az újrahasznosítással kapcsolatban fontosnak tartottak.

A program megvalósítása során közvetlen email kapcsolatban voltunk a partnerekkel. Megállapodtunk néhány olyan időpontban is, amikor skype kapcsolatba léptünk egymással. Ez jó lehetőséget adott arra, hogy a gyerekek és a kolléganők élő kapcsolatban láthassák egymást, és a technika segítségével megismerjék egymás kultúráját, dalait, néptáncát, vagy egy másik alkalommal az újrahasznosítás témakörén belül különböző technikákat mutassanak be egymásnak. Minden ország választott egy kabalafigurát, amit az összes találkozóra magával vitt. A kabala segített közelebb hozni egymáshoz a gyerekeket, és közvetítette az üzeneteket az országok között. A mi kabalánk egy pulikutya volt.

A megvalósítás során, a nevelőtestületi értekezleteken beszéltük meg a projekttel kapcsolatos aktualitásokat. A szülőket az óvodában kialakított Comenius-falon tájékoztattuk folyamatosan a történésekről és az eredményekről. Többször adott hírt a projektmunkánkról a helyi televízió és újság, valamint a megyei hírközlők is. A város vezetését is bevontuk a munkánkba, akik a magyarországi partnertalálkozó alkalmával sok segítséget adtak a zökkenőmentes lebonyolításhoz.

A projektnek köszönhetően óvodásaink sok érdekességgel találkozhattak; többször szerveztünk pl. olyan napokat, amikor egy-egy partnerország kultúráját, nyelvét, ételeit ismerhették meg a gyerekek. A kertben szerzett ismeretek is új élményeket adtak nekik, hiszen a projektet megelőzően nem volt veteményeskert az óvodánkban. Az újrahasznosítással kapcsolatos lehetőségek megismertetése hozzájárult az óvodás korosztály körében a környezettudatos szemléletmód kialakításához. A fentiek együttesét tartom a projekt legfontosabb hozadékának.

Az együttműködés híre mára már az óvoda falain kívülre is eljutott, hiszen a tájékoztatások, a média és a város intézményeinek bevonása által egyre szélesebb kör ismerkedett meg a projekt keretében végzett munkával és annak eredményeivel. Felkerestük a város intézményeit, majd a magyar partnertalálkozó alkalmával bemutattuk munkájukat a külföldi vendégeinknek.

A projekt befejeződött, de mi továbbra is fontosnak tartjuk a környezeti nevelés terén már kialakított szokásokat, az újrahasznosítás lehetőségei is további feladatokat adnak számunkra a jövőben. Az évszakoknak megfelelő növények beültetésével tovább gondozzuk a már kialakított kertünket is.

A projekt megvalósítása olyan sok pozitívumot adott nevelőtestületünknek, hogy belevágunk egy új projekt megvalósításába. Most már tapasztalatokkal telve, magabiztosabban látunk neki a következő kétéves munkának. Ezúttal az internet segítségével találtuk meg új partnereinket, akik mindannyian óvodaként működnek Cipruson, Svédországban, Németországban és Lengyelországban. A projekt témája „A matematikai nevelés lehetőségei az óvodában”.

Mattern Edit
projektkoordinátor

ÓVODÁBÓL ISKOLÁBA: LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE

EGRY ÚTI KÖRZETI ÓVODA, VESZPRÉM
A projekt címe: Side by Side in Education
A projekt éve: 2008–2010

2007 tavaszán városunk egyik középiskolája fogadta a spanyolországi Sevilla városának pedagógus küldöttségét. A résztvevők közül a tanítók és egy óvóbácsi kíváncsiak voltak a mi óvodánkra és a szomszédos általános iskolára is, ezért meglátogatták mindkét intézményt. A látogatás és a tapasztalatcsere olyan jól sikerült, hogy kérték, vegyünk részt közösen egy *Comenius iskolai együttműködések* projektben.

A spanyol intézményben az óvoda és az iskola egy épületben található, a zökkenőmentes átmenet nagyszerűen megvalósul, ezért kézenfekvőnek tűnt, hogy projektünkben a két intézménytípus közti átmenettel foglalkozunk. A projekt címe magyarul „Lépésről lépésre az oktatásban”. Mindannyian úgy gondoltuk, hogy a mai rohanó világunkban ez nagyon időszerű, aktuális téma, ugyanakkor megvalósítását nagy kihívásnak tekintettük. Célul tűztük ki, hogy megvalósítjuk a fokozatosságot az óvoda-iskola átmenetben, illetve a sajátos nevelést igénylő gyermekek fejlesztésében. A két év alatt lépésről lépésre haladtunk abban is, hogy megismerjük és megtanuljuk a projektben részt vevő országok sokszínű kultúráját, szokásait, pedagógiai módszereit.

A spanyol kollégák nemcsak a koordinátori szerepet vállalták, hanem további partnerek felkutatását is. Olyan partnerekre gondoltunk, akiknél egy intézményen belül óvodai és iskolai nevelési is zajlik, vagy ha nem, akkor a külön-külön működő intézmények között a korábbi években szoros és jó szakmai kapcsolat alakult ki. Így jött létre hat ország (olasz, francia, spanyol, magyar, walesi és izlandi) intézményeiből a nemzetközi csapatunk, melynek közös munkanyelve az angol lett.

Ezt követően megpályáztunk egy előkészítő látogatást, és 2008 januárjában Spanyolországban találkoztunk először. Mindannyian konkrét tervekkel, ötletekkel és az intézményünkről szóló bemutatóval érkeztünk erre a találkozóra, ahol sor került a projektterv részletes kidolgozására is. Fontosnak tartottuk, hogy a találó címet közösen határozzuk meg, és az hűen tükrözze az együttműködésünk célját és feladatait.

A kétéves együttműködés során négy tématerületet tanulmányoztunk: egymás megismerése, téli ünnepkör, környezetünk, együttműködés másokkal, kreativitás és kultúra. Kiemelt elem volt minden esetben a zökkenőmentes átmenet megvalósítása, életkorok és intézménytípusok között, illetve a más-ság megértésére, tiszteletére és elfogadására nevelés.

Minden ország vállalta egy-egy projekttalálkozó megszervezését, így lehetőség volt az intézményekben dolgozó kollégák személyes megismerésére is, míg a találkozók között e-mailben tartottuk egymással a kapcsolatot. A sok résztvevő, az eltérő munkatempó, munkaszervezés, az intézmények saját programjai miatt nagy szükség volt a kölcsönös kompromisszumkészségre és az összefogásra. A kisebb eltérések nem akadályozták meg a kiemelt feladatok elvégzését. A sokszínűségnek köszönhetően mindenkinek lehetősége nyílt az érdeklődésének megfelelő tevékenységhez csatlakoznia, és ezzel a lehetőséggel élt is valamennyi pedagógus (24 fő) és óvodás (310 fő). A kollégák szívesen vettek részt az együttműködésben, amely óvodánk életét és nevelő munkánkat színesebbé, mozgalmasabbá tette. Létrehoztunk egy Comenius Teamet, melynek célja a pályázatban vállalt feladatok teljesítésének megszervezése, figyelemmel kísérése volt. Óvodavezetőként és a pályázat koordinátoraként mindent megtettem a pályázat sikerességéért. A fenntartó szintén támogatta pályázatunkat és a magyarországi projekttalálkozó során vállalta a vendégek fogadását az önkormányzat épületében. A záró beszámoló egy példányát is átadtuk számukra, hogy a teljes munkafolyamatokat megismerjék.

A partnerség egyik pozitívuma volt, hogy a résztvevők valós helyzetekben ismerhették meg a sokszínű európai kultúrát. A közös munka és tapasztalatszerzés során a pedagógusok, a gyerekek és a szülők kompetenciája fejlődött az együttműködés, a kommunikáció, az identitástudat, valamint a digitális eszközök használata terén. Gyakorlatot szereztünk a projektszemléletű nevelésben és a kiadványszerkesztésben. A megvalósítás során több közös projekterméket is készítettünk: négy digitális hírlevelet az egyes témákból, közös blogot, nyolcnyelvű szótárt gyerekeknek, gyerekek által készített Comenius naptárt, gyerekek által is elkészíthető recepteket tartalmazó füzetet, valamint a projekttalálkozókat és módszertani útmutatókat is tartalmazó DVD-t.

Fontosnak tarjuk, hogy a projekt hatására óvodánk és a szomszédos általános iskola közti együttműködés még szorosabbá és komolyabbá vált. A közös tevékenységek valóban megkönnyítették és zökkenőmentessé tették az óvoda-iskola átmenetet óvodásaink számára, ez a szülők véleménye is. Az óvodapedagógusok és a tanítók mélyrehatóbban ismerték meg egymás munkáját, így jobban elismerik egymás kompetenciáit. Elfogadják, hogy az óvoda nem az iskolás szintre készíti fel a gyerekeket, hanem megalapozza azokat a készségeket, melyek az iskolai élethez szükségesek. Megtapasztaltuk, hogy még az országhatárok sem jelenthetnek akadályt a közös munkában, mindenki tud a másiktól tanulni, és együtt bármilyen feladat megoldható.

Az óvoda gyermek- és pedagógusközösségén túl a szülők, a civil szervezetek, a fenntartó képviselői és a középiskola diákjai is részesei voltak kétéves munkánknak. A szülők büszkéek voltak arra, hogy gyermekük olyan óvodába jár, ahol megismerkedhetnek más országokkal, kultúrákkal, nyelvekkel. Lelkesen fogadták a színes programokat, eseményeket, melyeknek részesei és segítői is voltak. A civil szervezetek közül a fogyatékkal élők személyes részvételükkel tették hitelesebbé a másság elfogadására nevelést. A középiskolás diákok idegen nyelvű mese- és daljátékokkal segítettek munkánkat. A helyi TV műsorok szerkesztőinek és az újságíróknak a segítségével még tágabb körben is tájékoztatást tudtunk adni projekttevékenységünkről, az eseményekről, találkozókról, a Comenius Hét programjáról, ezáltal még ismertebbé vált intézményünk.

Bár a projekt lezárult, igyekszünk továbbra is fenntartani a kapcsolatot a partnerországok óvodáival. A szomszédos általános iskolával közös tevékenységeket, programokat szervezünk a gyerekeknek és a pedagógusoknak egyaránt. Munkánk során továbbra is kiemelt feladatként kezeljük a másság elfogadására nevelést, és hangsúlyozzuk a nyelvtanulás fontosságát. Az összegyűjtött módszertani anyagokat a mindennapi munkánkban felhasználjuk, és tapasztalatainkkal, új ismereteinkkel megismertetjük az új óvodásokat is.

Mivel óvodánk három csoportjában német nemzetiségi nevelés is folyik, a nemzetközi együttműködések folytatásaként gondolkodunk egy, a hagyományokkal és ünnepekkel kapcsolatos projekten, melynek megvalósításához még partnereket kell keresnünk. Biztosak vagyunk abban, hogy az elmúlt 2 év során szerzett tapasztalatok már rutinos pályázatírókká tettek bennünket.

A *Comenius iskolai együttműködések* projektek a résztvevőket kompromisszumkészségre, együttműködésre, a projekttevékenységben való gondolkodásra ösztönzi, növeli az önállóságot és az önbizalmat, lehetőséget ad a kreativitásra. Mivel a témát a pályázó intézmények maguk választhatják meg, ezért a tevékenységek teljes mértékben beépíthetők az intézmények éves munkatervébe. A pályázati forma nagyszerű lehetőséget biztosít a nyelvgyakorlásra, más országok megismerésére, utazásra, személyes kapcsolatok bővítésére egyaránt. Ajánlani tudom mindenkinek ezt a pályázati lehetőséget, mert a nemzetek közötti együttműködés által elérhető sikerek, élmények megtapasztalása mindenkit hozzásegít a még sokszínűbb munkavégzéshez és a teljesítményszint emelkedéséhez.

Noé Antalné
projektkoordinátor

HATÉKONYABBAN SEGÍTENI A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYEREKEKET

**„MACI” ALAPÍTVÁNYI ÓVODA, FEJLESZTŐ ISKOLA
ÉS EGYSÉGES PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT, JÁSZBERÉNY**
A projekt címe: **SENSES (Special Education Needs in European Schools)**
A projekt éve: **2007–2009**

A nemzetközi programban való részvétel, a külföldi pedagógusokkal való közös munka, az idegen nyelv használata természetes velejárója mindennapi munkánknak.

Úgy éreztük, hogy a Comenius iskolai együttműködések pályázattípus segítheti és fejlesztheti tapasztalatainkat, valamint az inkluzív nevelés is új dimenzióba kerülhet általa. A mi nyitottságunkra és érdeklődésünkre egy külsős minőségirányítási szakértő azonnal ötletekkel reagált, és gyorsan ránk találtak az első romániai partnerek. A partnerintézményeinkkel közösen sikerült egy olyan témát kiválasztani, amely a mi intézményünk egyedi nevelési-oktatási filozófiáját, az inkluzív nevelést a gyermekek tevékenységein keresztül kívánta támogatni.

2007 októberétől 2009 júliusáig a romániai Kolozsváron működő *Scoala Speciala Transilvania* és az angliai Oldham városában található *The Kingfisher Community Special School* iskolákkal dolgoztunk együtt. A két partnerintézmény azért volt jó választás, mert mind a kettő újszerűséget mutat a sérült gyermekek ellátási módszereiben, valamint rutinos pályázók voltak, így tapasztalataikkal számunkra is megkönnyítették a programba történő bekapcsolódást, a pályázatírást és a sikeres megvalósítást.

A projektterv kidolgozása előkészítő látogatással kezdődött, aminek keretében a lehetséges együttműködő partnerintézmények képviselői találkoztak. A rövid bemutatkozás után minden részt vevő intézmény megfogalmazta elvárásait, ötleteltünk, majd részletesen megterveztük a 2 évre szóló tevékenységeket és programot (találkozók, mini projektek témái, eredmények).

Az együttműködés három kiemelt területet érintett a két év során:

- A gyermekek és tanulók más népek kultúrájával, hagyományaival való megismerkedése. Olyan gyermeki tevékenységek is megjelentek, mint például *Az én hazám*, *Az én városom*, *Az én óvodám* stb. bemutatása.
- A pedagógusok mobilitása, melynek keretében az intézmények tanárai tanulmányutakra mentek és érkeztek egymáshoz.
- A programvezetők és iskolavezetők részvétele, akik a szakmai és pénzügyi program megvalósulásáért felelősek.

Projektünk további célja volt a nemzetek közötti kommunikáció, az együttműködés fejlesztése, a tapasztalatcsere, az egymástól való tanulás kiaknázása és a pedagógiai kultúra fejlesztése.

A pedagógiai tevékenységek mellett az együttműködés velejárója egymás országának, kultúrájának, szokásainak megismerése, a különböző nemzeti ünnepekbe, szokásokba vagy csupán a hétköznapi életbe való betekintés. Ezekből a tapasztalatokból és tevékenységekből kiállítások és bemutatók készültek az érdeklődők számára, akik láthatták, hogyan formálódnak egészszé a különböző kultúrák tapasztalatai.

Comenius napokat is szerveztünk, melyek keretében tájékoztattuk hazai partnereinket a már megvalósult tevékenységekről, valamint lehetőség adódott az elkészült tárgyakkól, fényképekből készült kiállítások, prezentációk bemutatására és megtekintésére is.

A pályázat megírásakor konkrét célokat fogalmaztunk meg, melyek a következők voltak:

- bővíteni és megosztani tapasztalatainkat a sajátos nevelési igényű gyermekek tanulásáról és tanításáról;
- a vezetési tapasztalatok megosztása az eltérő nevelési igényű gyermekek tanításában;
- az egyenlő lehetőségek kiterjesztése a SNI-s gyerekek/tanulók részére;
- a tanulók befogadásának előrelendítése;
- a szülők és az iskola közötti többfunkciós kapcsolatok fejlesztése;
- modellértékű központként működni a saját országunkban, jó gyakorlati és fejlesztési példát állítva így közvetlen partnereink elé;
- csapatépítés;
- a nevelőtestület folyamatos szakmai fejlesztése;
- a nemzetközi dimenziók beágyazása minden iskola tanmenetébe;
- az iskolák tanmenetének gazdagítása információk megosztásával a környezetről és fenntarthatósá-gáról, valamint a kulturális és helyi tradíciókról és gyakorlatokról.

A partnereinkkel való együttműködésünk a projekt két éve során zökkenőmentes volt. A közösen tervezett tevékenységek megvalósultak, sok tapasztalatot szereztünk egymástól, és bővültek módszertani ismereteink is. Sajátos nevelési igényű gyermekeinket hatékonyabb módszerekkel tudjuk segíteni, ezzel megkönnyítjük számukra a mindennapi óvodai, iskolai életet, illetve az otthoni életre is hatással vagyunk.

Gyermekeink örömmel várták a külföldi vendégek érkezését, nem volt sem nyelvi, sem kommunikációs akadály a közös beszélgetéseknek és játéknak. Úgyesen megértették magukat egymással, és elmélyülten játszottak együtt. A mini projektek eredményeként készült projekttermékeket szívesen forgatták. Ennek hatására most már szívesebben „tanulnak” angolul.

A gyerekek számos kompetenciáját fejlesztette a projekt, ezek közül kiemelendő a szociális kompetencia, együttműködés, empátia, érzelmi kompetenciák, valamint az idegen nyelvvél való ismerkedés, más kultúrák, országok megismerése. A gyermekek nyitottabbá, elfogadóbbá váltak a külföldi látogatókkal, szívesen osztották meg programjaikat, tevékenységeiket.

A kétéves programot egy intézményünk által szervezett nemzetközi konferencia keretében zártuk. Előadók érkeztek egy holland intézményből, továbbá más Comenius iskolai együttműködésekben részt vevő magyar intézményekből is érkeztek pedagógusok, szakemberek. Színvonalas előadásokat hallhattunk minden előadótól, mely során a közönség új terápiákat, módszereket ismerhetett meg.

A két év befejezése után is tartjuk a kapcsolatot partnerintézményeinkkel. Az elmúlt tanévben egy újabb közös tevékenységet valósítottunk meg, ennek keretében minden intézményben lefestettük a hozzánk járó gyerekek kezét, elküldtük azokat a testvériskolákba, akik a beérkezett képekből egy közös képet készítettek, majd az arról készült fényképet elküldtük egymásnak. Azóta is küldünk egymásnak üdvözlőleveleket, képeslapokat az ünnepekre, alkalmazzuk a tanult módszereket, fejlesztéseket, mint pl. a szociális és érzelmi tréninget. A módszer lényege, hogy különböző érzelmi állapotot kifejező kártyák

közül a sajátos nevelési igényű gyermekek az aktuális érzelmi állapotukat kifejező kártyát választják ki annak kifejezésére.

2009 januárjában új partnereket kerestünk, és 6 országgal, Romániával, Szlovéniával, Törökországgal, Lengyelországgal, Finnországgal és Bulgáriával közösen nyújtottunk be sikeres pályázatot, melynek címe: „A föld a mi közös otthonunk”. Ennek keretében olyan tevékenységeket végzünk a gyerekekkel, amelyben a környezetünket védjük, takarékoskodunk az energiával, vízzel, papírral.

Csernátoni Katalin
projektkoordinátor

BARÁTKOZÁS A MESEHŐSÖKKEL

GESZTENYÉS ÓVODA, KISTARCSA

A projekt címe: Mit dem Märchen nach Europa – Mesével Európába

A projekt éve: 2008–2010

2008-ban nyertünk támogatást 2 éves együttműködésünkhöz. Pályázatunk címe „Mit dem Märchen nach Europa – Mesével Európába”, melynek keretében ismét lehetőségünk nyílt országunkból kitekinteni, más országokat, szokásokat, szakmai elképzeléseket és gyakorlatokat megismerni. Az együttműködésben részt vevő partnereink a szlovák Beluša, a cseh Bílovice és a lengyel Rudno óvodái voltak.

A pályázati lehetőség nem volt ismeretlen számunkra, mivel 2004–2007 között vettünk már részt hasonló projektben. A kistarcsai Szlovák Kisebbségi Önkormányzat szoros kapcsolatot tart fenn a szlovákiai Beluša községgel, így a belušai óvoda mint koordinátor ajánlotta fel az együttműködés lehetőségét 2004-ben, a többi partnert is ők ajánlották.

Mivel igen tartalmasnak bizonyult az együttműködés, újabb pályázatot nyújtottunk be; ennek tervét az előző projekt utolsó közös találkozásán a partnerekkel közösen fogalmaztuk meg.

Témája, a népmese, kiemelt és fontos szerepet tölt be óvodai életünkben, valamint részben kapcsolódik az előző együttműködésekhez.

Óvodánkban a projekt megvalósításához munkaközösséget alakítottunk, és összeállítottuk 2 évre a munkatervünket, kiegészítve az óvodánkban folyó munkánkkal, ami ehhez a programhoz kapcsolódik. A projektmunka szerves részévé vált óvodai életünknek, minden gyermek és pedagógus részt vett benne.

A partnerországok népmeséiből egy-egy gyöngyszemet megismertettünk a gyermekekkel, és többféle módon is feldolgoztuk. Az egyes partnerek kiválasztott meséi a következők voltak: A csillagszemű juhász (magyar), Rózsa Panna (szlovák), Dratewka suszter (lengyel) és a Kata és az ördög (cseh).

Az együttműködés során a mese feldolgozásához kapcsolódó, közösen készített projekttermékek határozták meg a feladatokat. A mesekönyvben a partnerországok meséi és a hozzá készített gyermekrajzok, a számítógépes játékhöz és a memória kártyához a gyermek illusztrációk, a DVD filmhez a kiválasztott mesék dramatikus feldolgozása volt a közös feladat.

A partnerekkel való kommunikáció e-mailen történt, a feladatok konkrét megoldásának menete a projekttalálkozókon került megbeszélésre. Minden partnernek kijelöltünk egy-egy feladatot: a szlovák óvoda a mesekönyvet, a lengyel óvoda a számítógépes játékot, a cseh óvoda a DVD-t, mi pedig a memória

kártyát készítettük el. A közös projekttermékek elkészítése során fontos szerepe volt számítógépes ismereteinknek, felkészültségünknek, sőt ezek lényegesen fejlődtek is az együttműködés ideje alatt.

Partnerségünk közösen választott témája a népmese – a kulturális örökség része –, a népi kultúra, a népmesék világának megismerése a saját és a partnerországok óvodai nevelésében. A népmesék feldolgozása során megismerhettük és összehasonlíthattuk a mesevilág hőseit, más népek kultúráját, az irodalmi neveléshez kapcsolódva a gyermekekkel könyvtárakat, múzeumokat, színházakat is látogattunk.

A mesefeldolgozásokhoz kapcsolódó új technikákkal, eszközökkel és anyagokkal való ismerkedés lehetővé tette, hogy az óvodai művészeti nevelésünk (irodalom, ének-zene, vizuális nevelés) színvonalasabbá váljon.

A pedagógusok a projekttalálkozók alkalmával megismerkedtek a partnerországok kultúrájával, életmódjával, szokásaival, új módszereket, pedagógiai eljárásokat sajátítottak el, lehetőségük nyílt meglévő nyelvi ismereteik felelevenítésére, és új nyelvekkel való találkozásra is. A projektmunkában használt új metodikák, kézműves délutánok, a közös feladatok és programok segítették az intézményben új munkatársi kapcsolatok kialakulását.

Projektünk megvalósítását a települések vezetői is támogatták, részt vettek a projekttalálkozók programjain, a külföldi találkozókra is ellátogattak. A szülők végig követhették az együttműködés folyamatát, szülői értekezleteken és az óvodánkban létrehozott Comenius-falon folyamatosan tájékoztattuk őket az eseményekről, valamint az óvoda folyosóján rendezett kiállításokat is megtekintették; örömmel fogadták a pályázati támogatásból vásárolt eszközöket. A projekt során elvégzett feladatok és az elért célok növelték nevelőmunkánk színvonalát, a szülők elégedettségét és támogatását.

Úgy gondoljuk, a projekt legnagyobb eredménye egymás kultúrájának megismerése, az egyes partnerországok népi irodalmába való mélyebb betekintés lehetősége. Ezenkívül az is nagy előny, hogy az együttműködés lehetőséget biztosított arra, hogy óvodás gyermekeink közvetlenül találkozhassanak számukra eddig ismeretlen nyelvekkel. A projekttalálkozók alkalmával a partnerországokból érkező vendégek saját nyelvükön köszöntötték őket, óvodás dalokat énekeltek, a meséken, mesekönyveken, színezőkön keresztül találkoztak a szomszéd országok mesehőseivel. A könyv szeretete, a népmesék világa beépült mindennapjaikba.

Az együttműködés lehetőséget biztosított a kitűzött célok és feladatok megvalósítása mellett egy-más nevelőmunkájának és a települések életének alaposabb megismeréséhez, új emberi és szakmai kapcsolatok kialakulásához.

Ha lehetőségünk adódik, a jövőben is szívesen veszünk részt hasonló együttműködésekben.

Ratimovszky Tiborné
óvodavezető

Csuvarszki Pálné
projektmunkaközösség-vezető

BÁBOK KÜLDETÉSE

TEDDY'S CLUB ANGOL-MAGYAR ALAPÍTVÁNY ÓVODA, SZEGED

A projekt címe: Puppets with a Mission

A projekt éve: 2008–2010

Óvodánk 2008-2010 között vett részt a Comenius program által támogatott „Puppets with a Mission” című projektben. A pályázati lehetőségről a Tempus Közalapítvány honlapjáról értesültünk, mivel előtte már volt sikeres Comenius tanárasszisztensi pályázatunk és rendszeresen látogattuk és látogatjuk a honlapot. Intézményünk az együttműködés létrejöttét megelőzően részt vett egy partnerkereső szemináriumon a belgiumi Alden-Biesenben, melynek témája a kisgyermekkorai nyelvi nevelés volt. Kétnyelvű óvoda lévén, ezen szeminárium témáját sajátunknak éreztük. Várakozásunknak megfelelően olyan személyes benyomásokkal, ismeretsegekkel és kialakult projekttervvel érkeztünk haza, amely után a későbbi egyeztetések a leendő partnerekkel már a munka kisebbik részét jelentették. A belga nemzeti iroda által szervezett partnerkereső szeminárium lehetővé tette a leendő együttműködésünk legfontosabb szempontjainak tisztázását.

Együttműködésünk címe a „Bábok küldetése” volt. A projektben részt vevő összes intézmény számára elsődleges szempont volt a kisgyermekkorai nyelvi nevelés és a 3-6 éves korú gyermekek bevonása a feladatokba. A projekttervet nagy vonalakban még a partnerkereső szeminárium alatt kitaláltuk, és utána már csak a finomítás, pontosítás maradt. Mind a pályázás, mind a megvalósítás alatt elsősorban e-mailben tartottuk a kapcsolatot a partnerekkel. A projekt munkanyelve az angol volt, melynek használata többé-kevésbé minden intézmény számára teljesíthető feltételt jelentett. Visszatekintve a kétéves együttműködésre, nem lehet eléggé hangsúlyozni a munkanyelv ismeretének fontosságát, amely a komolyabb és alaposabb együttműködés alapfeltétele.

Óvodánk a projektben két belga és egy izlandi óvodával működött együtt. Hihetetlenül nagy élmény volt az óvodánkba járó pedagógusok, gyerekek és szülei számára is megismerni az együttműködésen keresztül ezeket az intézményeket. Minden intézmény az országára jellemző bábót küldött a partnerintézményekbe hátizsájkjukban útlevelükkel, naplójukkal, receptekkel, stb. A projekt lehetőséget adott a nemzeti öntudat fejlesztésére, a másság felismerésére és elfogadására. A gyerekek nyelvi kompetenciái is fejlődtek az izlandi, flamand és francia nyelvvel való találkozás révén. Ezekre a kompetenciákra továbbra is építünk, mivel óvodánkba külföldi gyerekek is járnak, és pedagógusaink között szintén vannak más

nemzetiségűek. Az idegen nyelvi – elsősorban angol – közegben való otthonosság, illetve nyelvi szocializáció óvodánk pedagógiai programjának egyik legfontosabb eleme. A „Puppets with a mission” projekt ennek a célnak a megvalósításában nagyon sokat segített.

Az óvodánkba járó gyerekek izgatottan várták belga és izlandi kedvenceik érkezését, és nagyon lelkesen vettek részt a projektben. Türelmetlenül várták az időről-időre hozzánk érkező bábokat, akik ezután teljes jogú tagjai lettek kis közösségünknek. Részt vettek a mindennapi tevékenységekben, és megismertették gyerekeinkkel országaik meséit, dalait. A bábok kis naplójában képekkel illusztrálva jegyeztük fel a legfontosabb eseményeket. Lehetőség nyílt a partnerország nyelvével való ismerkedésre, amikor például 10 szót és a számokat 1-től 10-ig tanulták gyerekeink. Nagyon várták azt is, amikor a pedagógusokkal elkészítették a hozzánk érkező kis vendég kedvenc nemzeti ételét. Az óvodánk bejáratánál elhelyezett *Comenius Fal* pedig tájékoztatta a hozzánk látogatókat és a szülőket a történésekről.

Felejthetetlen pillanatok voltak a webkamerás kapcsolattartások is a partnerintézményekbe járó gyerekekkel. Az együttműködés rendkívüli lehetőséget adott a részt vevő intézmények pedagógusai számára is. A projekttalálkozókon való részvétel alkalmával megismertük a partnerintézményekben folyó pedagógiai munkát, és lehetőség volt a tapasztalatcserére is. Nagyon népszerűek voltak a belga, izlandi gyerekek egy napját bemutató kisfilmek. Az általunk elküldött kisfilm (Egy nap a Teddy Klubban) honlapunk (www.teddysclub.hu) nyitólapján látható.

A projekt honlapján (www.puppetswithamission.eu) végigkövethetők az együttműködés legfontosabb állomásai, és a projekttermékek is megtalálhatók.

Az együttműködésben való részvételünket nagymértékben támogatták a hozzánk járó gyermekek szülei, nagyszülei. Óvodánk két projekttalálózót is szervezett, és ezek alkalmával a szülők is részt vettek a találkozók egyes rendezvényein. A helyi sajtót szintén tájékoztattuk a projekt eseményeiről.

Összességében rendkívül fontosnak tartjuk ezt a pályázattípust a gyermekek, a jövőbeni európai uniós polgárok nevelése-oktatása szempontjából. A még egészen kisgyermekkorban beivódó európai minták, illetve Európa nyelvi-kulturális sokszínűségének ilyen korai megismerése felbecsülhetetlen érték az Európai Unió jövője szempontjából. Óvodánk, a Teddy's Club Angol-Magyar Alapítványi Óvoda, kétnyelvű óvoda révén kifejezetten fontosnak tartja más országok, kultúrák és nem utolsósorban a körülöttünk lévő világ nyelvi sokszínűségének hangsúlyozását és megismerését. Elvünk, hogy ezt nem lehet elég korán kezdeni, ezért megragadunk minden lehetőséget, amely közelebb tud hozni más kultúrákat, szokásokat gyermekeinkhez és pedagógusainkhoz. E cél érdekében óvodánkban szándékában áll egy újabb iskolai együttműködések projektet elkezdni és első lépésként egy újabb partnerkereső szemináriumon részt venni.

Kalocsai Krisztina
intézményvezető

HAGYOMÁNYŐRZÉS, ÚJ SZOKÁSOK

TERÉZVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT „FASORI KICSINYEK” ÓVODÁJA, BUDAPEST

A projekt címe: C.N.C.T- Children Needs Culture and Traditions

A projekt éve: 2007–2009

Intézményünkben német nemzetiségi csoport is működik, és az ott dolgozó kollégák szerettek volna testvér-csoportot találni német nyelvterületen. Az interneten rátaláltunk az eTwinning programra, a regisztráció után számos bemutatkozó anyagot küldtünk el német és osztrák óvodáknak. A visszajelzések pozitívak voltak, többek között egy osztrák óvodával alakítottunk ki szorosabb kapcsolatot. Az eTwinning együttműködést követően egyenes út vezetett a Tempus Közalapítvány honlapjára, ahol hamarosan megtaláltuk azt a pályázattípust, amiben önálló óvodaként pályázhattunk.

Szerencsésnek mondhatjuk magunkat, mert ehhez a projekthez már nem kellett partnereket keresnünk, hiszen a projekt koordinátora kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezett, majd előkészítő látogatást szervezett intézményébe, melyre bennünket is meghívott. Fontosnak tartottuk, hogy a projekt munkanyelve a német legyen, és így lehetőségünk legyen a német hagyományokat, kultúrát közelebbről is megismerni. Ha valaki teljesen az alapoktól kezdi a partnerkeresést, hasznos segítség lehet a részvétel egy partnerkereső szemináriumon, valamint az eTwinning partnerkereső adatbázisa.

A választott témánk egyértelműen következett az intézményben működő német nemzetiségi csoport mindennapi életéből, tevékenységeiből. Nevelési programunk alapjaira az anyanyelvi nevelés magyar és német nyelven, a hagyományápolás, a hagyományok átörökítése. Szerettük volna közvetlenül is meg tapasztalni azokat az ünnepeket, tradíciókat, melyeket a gyerekeknek igyekeztünk átadni óvodai életük során.

Az előkészítő látogatás során dolgoztuk ki a végleges projekttervet. A találkozó előtt mindenki felkészült, és előadta saját ötleteit, elképzeléseit a munkamegbeszélések során. Ahhoz, hogy eljussunk a pályázásig, leginkább az kellett, hogy elhiggyük, megnyerhetjük a támogatást. Kis óvoda lévén (4 csoport) az intézmény zökkenőmentes működése érdekében fontos volt, hogy tudatosan és alaposan gondoljuk végig a feladatok végrehajtását, ütemezését, előkészítését és megszervezését.

A projekt egy egyszerű ötletből fejlődött ki, és nagyon színes, gazdag élményt nyújtott a benne résztvevőknek. Az első lépések között szerepelt egymás oktatási, nevelési koncepciójának bemutatása, ismeretése. A projekt az első pillanattól kezdve rendelkezett egy közös bloggal, melyre minden új esemény, megvalósított feladat felkerült (www.kindergartenlaunegg.blogspot.com). A közös munka lehetőséget

adott arra is, hogy német dalokat, táncokat tanítsunk egymásnak, melyeket beépítettünk a mindennapi tevékenységeinkbe. Természetesen megmutattuk egymásnak a saját országunk gyermekdalait, táncait, videóra vettük és elküldtük egymásnak DVD-n vagy levetítettük a projekttalálkozó alkalmával.

Megtanultuk a számokat 1-től 10-ig egymás anyanyelvén, a feladathoz kapcsolódóan a gyerekek szabadkézzel vagy számítógép segítségével különböző képeket készítettek. Ezt a tevékenységet számos hasonló követte, a feladatok között ismert mesék digitális mesekönyvvé alakítása is szerepelt, a gyerekekkel közösen sütvé, főzve egymás hagyományos konyhaművészetét is megismertük.

A partnerekkel szinte napi kapcsolatban voltunk e-mail és a skype segítségével, mindent azonnal megtudtunk beszélni. Ugyanakkor kihasználtuk a hagyományos kapcsolattartási módokat is, az ünnepek közeledtével postán küldtünk egymásnak ajándékat.

Az intézmény vezetője nagyon büszke arra, hogy óvodánk határainkon túl is ismert, a más országok pedagógusaival való találkozás, beszélgetés kollégáink szemléletét is formálta. A projekttalálkozókról mind a kollégáknak, mind a szülőknek beszámolókat tartottunk, a magyarországi találkozók során mindig meghívtunk valakit a fenntartó részéről, hogy vegyen részt a munkamegbeszéléseken és a programokban is. Lehetőségünk volt arra is, hogy bemutassuk projektünket a kerület polgármesterének és az oktatási osztály vezetőjének, és tájékoztattuk őket az eredményeinkről.

A programnak köszönhetően a gyerekek megtapasztalhatták, hogy lakóhelyük, Európa, mennyire multikulturális környezet, a projekt hatására elkezdtek új dolgok iránt érdeklődni. Ünnepeinket, hagyományainkat mind a magyar, mind a német területen tudatosabban szervezzük, az együttműködésnek köszönhetően bővültek ezzel kapcsolatos ismereteink. Új szokásokat is tanultunk, melyek beépültek a régi hagyományok közé (pl. Márton napi lámpás felvonulás).

A projektben megvalósult célokon túl az együttműködés további pozitívuma, hogy mi, pedagógusok sokkal nyitottabbak lettünk más országok, emberek irányában. Lehetőségünk volt felmérni az országok közötti különbségeket és hasonlóságokat, ezáltal a gyermekeket is arra neveljük, hogy előítéletektől, sztereotípiáktól mentesen alkossanak képet az övéktől eltérő kultúrákról, nemzetekről. A különböző hagyományok vizsgálata, megismerése közben a résztvevők gazdagabb képet kaptak saját gyökereikről és kultúrájukról.

A kezdeti tartózkodás után – mert senki nem tudta, hogy mivel jár egy ilyen projekt – minden kolléga lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint vett részt a megvalósításban. A szülők nagyon segítőkészek bizonyultak, érdeklődtek a megvalósult tevékenységek iránt. Néhányszor a fordításokban vagy a feladatok végrehajtásában is tevékenyen részt vettek, például közösen sütöttek a gyerekekkel a csoportban.

Számos olyan hagyomány van, melyet most már nem csak a német nemzetiségi csoport, hanem az egész óvoda ünnepel. A számítógépek alkalmazása a mindennapi tevékenységek során is intenzívebbé vált. Közösen készítünk kalendáriumot a gyerekekkel, vagy a kitalált történetekből meséket digitalizálunk. A német nyelv használata is népszerűbb a gyerekek körében, a projekt végére bátrabban, könnyebben használták.

Nagyon örülünk, hogy lehetőséget biztosítanak az óvodáknak is ilyen magas szintű nemzetközi együttműködések megvalósítására. Szeretnék mindenkit biztatni, hogy próbálja ki, nem jelent megterhelést az intézmény számára, mivel ugyanazt a tevékenységet kell végezni, mint a mindennapokban, csak tudatosabban, átgondoltabban.

A jövőre vonatkozóan is vannak terveink, jelenleg is zajlik egy projekt az óvodánkban környezet- és természetvédelem témában. Az előző együttműködés során szerzett tapasztalatok alapján bízom benne, hogy ez a projekt is hasonlóan sikeres és jó eredményekben gazdag lesz.

Barkóczy Mariann
projektkoordinátor

NAPRAFORGÓ MAMA GYERMEKEI

„DEBRECENI EGYETEM ORVOS- ÉS EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI CENTRUM NAPKÖZI OTTHONOS ÓVODA, DEBRECEN

A projekt címe: Growing together

A projekt éve: 2008–2010

Tudatosan kerestük az alkalmat, a körülmények pedig szép sorjában úgy alakultak, hogy bekapcsolódhatunk a nemzetközi intézményi együttműködés rendszerébe. Már évekkel ezelőtt felmerült bennünk az igény, hogy megmutassuk magunkat nemzetközi szinten, ismerjünk meg más európai óvodákat is. Ezért folyamatosan figyeltük a nemzetközi pályázati lehetőségeket, mígnem vezető óvónőnk szakértői tevékenysége révén 2007 novemberében eljutottunk a Budapesten megrendezett partnerkereső szemináriumra.

Helyi óvodai nevelési programunk az egészséges életmódra nevelésre és a környezettudatosság megalapozására épül, ezért mindenképpen olyan partnereket kerestünk, akikkel megegyeznek a céljaink. Mindemellett szempont volt, hogy az angol legyen a közös nyelv. Az előbb említett szemináriumon sikerrel jártunk: összeállt egy iskolákból és óvodákból álló lelkes csapat, két magyar, két brit és egy litván intézmény bevonásával. Nagyon sokat jelentett, hogy a Tempus Közalapítvány szervezése révén Magyarországon nyílt lehetőség a közvetlen partnerkeresésre, mivel külföldi szemináriumokra az óvodák nehéz helyzete miatt sajnos csak igen kevesen tudnak eljutni.

A téma szinte az ölünkbe pottyant. Minden partnerintézményünk nagyvárosi környezetben működik, közös célnak tekintettük a gyermekek és a természet közötti kapcsolat erősítését, és egészséges fejlődésük adott körülményekhez igazodó biztosítását. Más megvilágításból a közös munka, egymás jó gyakorlatainak megismerése az intézmények fejlődését, az európai tudatformálást jelentette számunkra. A projekt már a szemináriumon körvonalazódott. Nagyon hasznosnak bizonyult, hogy több partnerünk is már „régimotoros” volt ezen a területen, két-három nemzetközi intézményi együttműködésben is részt vettek korábban, így már ismerték a szabályokat, lehetőségeket, tudták, mire kell nagyon odafigyelni. Walesi partnerünk révén még projektmenedzser is segítette a pályázat elkészítését. A budapesti koordinátor iskola vezetésével nagyon jól össze tudtuk illeszteni az egyénileg elkészített pályázati részeket, ötleteket, az angol kollégák pedig gondoskodtak a helyes és szép nyelvi megfogalmazásról.

Fontos szempont volt számunkra, hogy olyan tevékenységeket szervezzünk, amelyekben a 3-7 éves korú gyerekek aktivitása biztosítható. Az első évben a hangsúly a bemutatkozáson, valamint a kertészkedésen, helyi kirándulásokon volt. Saját készítésű karácsonyi és gyermekjáték dalokat tartalmazó CD

lemez is adtunk egymásnak. Kabalánk, az óvodás korosztályhoz közel álló, kedves kis „Kockásfülű nyúl” volt, aki elkísért minket minden utunkra, és vitte-hozta a híreket, ajándékokat, rajzokat országról-országra. Az óvodák küldetése „Napraforgó mama” gyermekeinek megtalálása és felnevelése volt, akiket a hideg északi szél messzire fújtt édesanyjuktól. A második évben elkészítettük a gyermekek saját kis *fejlődési naplóját*, fotókkal, rajzokkal tarkítva. Az időjárási viszonyokat is megfigyeltük, időjárást jelentettünk egymás számára. Az évszaknak megfelelően végeztünk kerti munkákat, veteményeztünk, kísérleteztünk a babsírázattal. Videókonferenciát is szerveztünk, így végre a gyerekek és a szülők is közvetlenül kapcsolatba léphettek egymással, közösen énekeltünk, megosztottuk élményeinket. A Newcastle-ben élő gyerekek elmesélték és megmutatták a magyar gyerekeknek, hogy az óvodájukban hogyan keltették ki a tojásból a kiscsibéket. Mi viszonzásul szintén megtettük ugyanezt, így ennek kapcsán a gyerekek közvetlenül is megtapasztalhatták a nyelvtanulás fontosságát.

A partnereinkkel a pályázatírás során e-mailben beszéltük meg a legfontosabb kérdéseket, a koordinátorunk jól össze tudta fogni az alakuló kis közösségünket. A projektmegbeszélés, a feladatok pontosítása a személyes találkozókra volt a leghatékonyabb. Egy-egy alkalommal postai úton is leveleztünk, és csomagokat küldtünk egymásnak, részben azért, hogy a gyerekek ennek a ma már egyre ritkább élménynek is részesei lehessenek. Ilyen volt például a karácsonyi üdvözlő és csomagküldés, vagy a projekttermékek eljuttatása egymásnak.

A projekt révén a gyerekek és általuk a családok figyelmét is ráirányítottuk az európaiság gondolatának fontosságára. A gyerekek gondolkodása a világról, természetről és önmagukról alkotott képe bővült, toleranciakészségük erősödött, együttműködő, kommunikációs és problémamegoldó képességük fejlődött. Pedagógusaink módszertani kultúrája színesedett, idegen nyelvi, kommunikációs, innovációs készségük is fejlődött. Az utazások során rengeteg élményben volt részünk, nehéz lenne felsorolni, olyan gazdag volt a programunk.

Változott, finomodott pedagógiai szemléletünk azáltal, hogy még nagyobb hangsúlyt helyezünk a pedagógiai tevékenység megvalósítása során a gyerekek aktivitására, a tapasztalatszerzésre. A közös cselekvés, mérés, kísérletezés a gyerekekben a természetes kíváncsiságot, az új dolgok felfedezésének örömét éleszti fel, mely a tudásvágyuk kielégítését szolgálja. Ezekon kívül több módszertani ötletet is átvettünk partnereinktől, az angol óvodában nagyon jó példát láttunk a szelektív hulladékgyűjtés megvalósítására, vagy a gyermeki önállóság biztosítására, litvániai látogatásunk során a nemzeti értékek, hagyományok ápolására, míg a magyar partnereink a tolerancia, a sajátos nevelési igényű gyermekek elfogadásában mutattak számunkra követendőket.

Nagyon jó érzés volt látni, hogy mi is tudtunk újat mutatni más európai országoknak. Tapasztaltuk, hogy nagy az érdeklődés a magyar óvodák iránt, és büszkék lehettünk a gyermekközpontú, fejlett óvodapedagógiánkra. Igazán szép kivitelezésű CD felvételt, nemzetközi receptfüzetet és közös memória játékot is készítettünk a projekt során, amiket később is fel tudunk majd használni, ezáltal is biztosítani tudjuk a projekt fenntarthatóságát.

A Comenius Iskolai együttműködések kiválóan tartjuk, különösen azért, mert az óvodáknak is lehetősége van ebben a pályázati típusban szerepet vállalni. Büszkék vagyunk arra, hogy a Debreceni Egyetem Hajdúböszörményben működő Gyakorló Óvodája hatásunkra kapcsolódott be az Egész életet át tartó tanulás programba, egy sikeres Comenius pályázattal. Óvodánkat pedig mindenképpen ismeretesebbé tette az újságokban való gyakoribb megjelenés.

Elhatároztuk már a projekt előrehaladásakor, hogy újra pályázunk. A közös weboldalunkon keresztül – ami sajnos már nem működik – megkerestünk egy török óvoda egy kész projekttel, ami megtetszett nekünk, ezért belevágtunk, és 2010-ben ismét nyertünk. Egy észti, egy spanyol és egy brit intézménnyel kiegészülve elindulhatott a projekt megvalósítása, mely során az első projekttalálkozónk helyszíne Törökország volt.

Monostori Ágnes
projektkoordinátor

CSAPATJÁTÉKOSSÁ VÁLNI

SZAKMAI TOVÁBBKÉPZÉS MALLORCÁN

Berhidán, egy Veszprém megyei településen vagyok óvodavezető lassan 10 éve. Intézményünkben a 150 óvodás 60%-a roma származású, többségük hátrányos helyzetű. Főként őket sújtják a munkanélküliség, az elszegényedés következményei. Kiemelt feladatunk, hogy ezen elszegényedett családokból érkező gyermekek segítségére legyünk. Fontos, hogy megismerkedjenek a társadalmi normákkal, megértsék azokat, és képesek legyenek megfelelni az elvárásoknak.

Az általam vezetett intézmény helyzetéből adódóan arra törekszem, hogy az esélyegyenlőséghez, interkulturális neveléshez, a kisebbségek helyzetéhez kapcsolódó ismereteimet tovább bővítssem.

A külföldi szakmai továbbképzés lehetőségéről a Tempus Közalapítvány honlapján olvastam, a kiválasztott továbbképző kurzust a Comenius-Grundtvig kurzuskatalógusban találtam. Mivel fő témája a csapatjátékosává válás, a hatékony kommunikáció volt, illetve hogy mindehhez hogyan járulhatunk hozzá egy csoport vezetőjeként, arra számítottam, hogy sok hasznos és Magyarországon kevésbé ismert módszerrel is megismerkedhetek majd, melyek hatékonyan elősegíthetik alapvető készségek és képességek fejlesztését az óvodás korú gyermekek számára.

A kurzust jelentős szakmai tapasztalattal rendelkező trénerok tartották Murón, a festői szépségű Mallorca szigetén 2010 júniusában. A kis csoport tagjai Finnországból, Németországból és Törökországból érkeztek, én egyedülként képviseltem országunkat. Egy továbbképzésről általában az a kép él az emberben, hogy tanárok, trénerok tartanak előadásokat egy adott témában. Mallorcán nagy hangsúlyt kapott a csoportmunka, a szerepjátékok is, így nemcsak elméletben tanulhattuk meg a metakommunikáció, az empátia kapcsolatokban betöltött szerepét, a lovasterápia alapjait vagy a célorientált viselkedés jellemzőit, hanem mindezt a gyakorlatban is kipróbálhattuk.

Prezentációk formájában mutattuk be egymásnak országunk oktatási rendszerét, így én is röviden felvázoltam a magyar iskolarendszert, az óvodai nevelés szerepét, saját intézményem jellemzőit, nagy hangsúlyt fektetve a roma származású gyerekek helyzetére, a régió fejlődését elősegítő uniós pályázatokra, az eddig elért eredményekre.

Minden nap egy-egy résztémával foglalkoztunk részletesebben, és óvodában, iskolában egyaránt jól hasznosítható, játékos formában sajátítottuk el a hallottakat. Így például az erőszakmentes kommunikációval kapcsolatban olyan ismereteket tettem szert, melyeket óvodavezetőként hatékonyan tudok

alkalmazni munkahelyi konfliktusok kezelésében, szerepjátékok segítségével pedig egyszerű formában átadhatók az óvodásoknak is. Marshall Rosenberg modellje ugyanis a farkas és a nagyszívű zsiráf szimbólumán keresztül mutatja be a kommunikációs problémákkal teli (fenyegetés, megfélemlítés, parancsolgatás), illetve az empátián, együttérzésen alapuló kapcsolatot. Ennek mintájára könnyen kitalálhatunk feladatokat, melyek segítségével játék közben sajátíthatják el a gyerekek, hogyan mondhatják el érzéseiket, kéréseiket úgy, hogy közben ne bántsanak meg másokat.

A kurzus során meditációs gyakorlatokat is végeztünk. Hobbiszinten hazánkban is egyre népszerűbbek a belső egyensúly megteremtését segítő módszerek, azonban oktatási intézményeink közül csak néhány helyen alkalmazzák ezeket. A jóga vagy a relaxáció gyakorlatai már kis korban is hozzájárulhatnak, hogy a gyermeknek természetes igénye legyen a harmonikus testi-lelki életre, az önmagával és környezetével való jó viszony kialakítására. Óvodánkban az arra rászoruló gyermekeknek heti gyógypedagógiai tréningeken lehetőségük van problémáik kezelésére.

Nagy élményt jelentett számomra a lovas tréning. Az emberi kapcsolatokhoz hasonlóan a lovak között is kialakul egy hierarchia, ezt megfigyelve a csoportok működésének néhány jellemzőjét leegyszerűsített formában tapasztalhatjuk meg. Ahhoz, hogy a lovat irányítani tudjuk, elengedhetetlen, hogy elnyerjük a bizalmát. A lovas és más állatterápiák jótékony hatással vannak a szociális vagy súlyosabb mentális problémákkal küzdő gyermekek állapotára. Sajnos oktatási és egészségügyi intézményeink pénzügyi helyzete nem teszi lehetővé, hogy a gyerekek széles köre számára elérhetővé váljanak az ilyen jellegű terápiák, noha az ezeken való részvétel jelentős javulást eredményezhetne. Anyagi helyzetünktől függően mi is törekszünk arra, hogy óvodásaink minél több alkalommal megtapasztalhassák az állatokkal való találkozás örömeit.

Hazatérve az óvodai nevelőtestületi ülésen és kistérségi munkaközösségi értekezleten osztottam meg tapasztalataimat a kollégáimmal.

Már maga a helyszín, a mediterrán éghajlatú spanyol sziget turisztikai látványosságai, régészeti emlékei és szépsége is csodálatos élményt jelentettek számomra, emellett szakmai fejlődésem szempontjából is fontos volt a továbbképzés. Egy ilyen kurzuson való részvétel az ismeretek bővítésén túl lehetőséget ad a nyelvgyakorlásra és ismerkedésre is. Olyan módszereket és technikákat sajátíthatunk el, melyek hazánkban kevésbé elterjedtek, de saját munkánkban, a helyi viszonyokra alkalmazva a fejlődés új irányainak nyithatnak utat. Bár a pénzügyi helyzet korlátokat szabhat céljaink elérésében, de az a szemléletmód, a változtatásra és újra való nyitottság, melyet a nemzetközi környezetben megtapasztalhatunk, irányítatóul szolgálhat a problémák kreatív megoldásához.

Ha lehetőségem adódik rá, szeretnék még további kurzusokon részt venni, és tapasztalataim alapján melegen tudom ajánlani mindenkinek, aki tervezi a jelentkezést valamilyen továbbképzésre.

Farkasné Dunai Andrea
óvodavezető

VARÁZSPÁLCÁVAL A BEILLESZKEDÉSÉRT

COMENIUS TANÁRASSZISZTENSÍ PROGRAM OLASZORSZÁGBAN

2008 januárjában jelentkeztem a Comenius tanárasszisztensi programra, mert a diploma után szerettem volna spanyol tanárként hasznos szakmai tapasztalatokra szert tenni egy másik európai országban. Különösen azok az országok érdekeltek, ahol sok a külföldi származású diák, az ő beilleszkedésüket, szociális életüket és a velük alkalmazott oktatási és nevelési módszereket szerettem volna megfigyelni. Olaszország és főleg Milánó tökéletes helyszínnek bizonyult mindehhez, ahogyan maga a fogadóintézményem, az Istituto E. Fermi Általános Iskola és Óvoda is.

Az intézményhez kapcsolódó óvoda egy különálló, szép, kertes épületben található, biztonságos és tágas játszótérrel. Belső kialakítása is esztétikus, és mozgáskorlátozott gyermekek által is igénybe vehető.

Az óvodában mindenki együtt játszik és tanul, olasz és külföldi, egészséges és sérült gyerekek. Az óvodónők különös hangsúlyt fektetnek erre az együttnevelésre, fontosnak tartják már ilyen kis korban megtanítani a gyerekeket egymás segítésére és a kulturális különbségek nem pusztán elfogadására, hanem annak értékékként való megélésére. Pedagógiai munkájuk felkeltette az érdeklődésemet, ezért különösen örültem, amikor hallottam, hogy engem is be szeretnének vonni. Egy idegen nyelvi projektet terveztünk a négyéves gyerekek számára, úgy, hogy az több legyen, mint spanyolóra. Gondosan felépítettük a projektet, először csak karácsonyig, majd a hosszabbítást követően a tanév végéig. Tündérsapkát és varázspálcát kaptam, így idegen nyelvű tündéréként jelentem meg a gyerekek előtt. Miután beléptem a csoportszobába, és intettem a varázspálcával, már nem volt szabad olaszul megszólalni, ez volt a mi kis rituálénk, amit nagyon élveztek. Kezdetben köszönni tanultak spanyolul, majd a család témaköréből tanultak szavakat, később végigjártuk a természet, az iskola, a játékok témakörét is. Rövid szótanulás, spanyol énekelgetés után általában rajzoltunk, festettünk, gyurmáztunk, táncoltunk, mindig az érintett témakörhöz kapcsolódóan. A csoportokban több nem olasz anyanyelvű gyerek is volt (kínai, japán, orosz, román és perui), így miután láttuk, mennyire hasznos a projekt a perui kislány beilleszkedése szempontjából, úgy döntöttünk, bevonjuk a többi kultúrát is, igazi interkulturális légkört alakítottunk ki, segítve a többi külföldi gyerek beilleszkedését is. Ez lett a másik fontos feladatunk a tanévben, mert különösen a japán kislány nehezen illeszkedett be, nem tudott olaszul, és verekedve próbálta megértetni magát. A születésnapok mellett elkezdtük megünnepelni a névnapokat is, megízlelni más nemzetek konyháját, volt perui, kínai és román nap, aminek a gyerekek nagyon örültek. Az olasz gyerekek érdeklődve ették más nemzetek ételeit, és

hallgattak más nyelven dalokat, a külföldi gyerekek pedig boldogok voltak, mert elfogadták őket, elismerték annak az országnak a hagyományait és kultúráját, ahonnan származnak, és kérdéseket tettek fel nekik (hogyan ünnepelnek születésnapot, hogyan játszanak). Minden élményt megörökítettünk rajzon, festményen, gyurmafigurán, amiket az óvoda falain és polcain a szülők is megcsodálhattak.

Örömmel vettem észre, hogy év vége felé már sokkal felszabadultabban játszottak a japán kisfiúval is, aki már nem verekedett, amikor nem tudta kifejezni magát, hanem tárgyakra mutatva vagy a helyzetet eljátszva várta az olasz szót a társaitól, amit utána nyugodtan megismételt. Úgy vettem észre, mind ebben nekem is jelentős szerepem volt, hiszen én voltam a sok nyelven szóló tündér, akire a gyerekek felnéztek, és akivel szívesen játszottak, énekeltek, táncoltak együtt.

Júniusban egy nagyon értékes tanévet zártunk, ez alkalomból egy vidám flamenco előadást készítettem elő a gyerekekkel. Ezután az óvónőkkel értékeltük az egész éves munkánkat, összegezve az elért sikereket: az olasz és a külföldi származású gyerekek összekovácsolódtak, segítették egymást, kíváncsiak voltak a másokra. Nem pusztán toleránsak, hanem nyitottak, elfogadóak és érzékenyek más kultúrákra és szokásokra, ami a jövő multikulturális társadalmában igazán fontos lesz számukra és leendő, nem olasz származású osztálytársaik, csoporttársaik és munkatársaik számára.

Bár jelenleg nem óvodáskorú gyerekekkel dolgozom, hanem gimnazistákat tanítok, az óvodában eltöltött tanév nagy hatással volt rám, mint emberre és tanárra, sokkal figyelmesebb, érzékenyebb és türelmesebb lettem, jobban érzékelem a diákjaim lelkiállapotát és szükségleteit, ügyesebben kezelem beilleszkedési problémáikat. Igazán elmondhatom, hogy a tanárasszisztensi év meghatározó volt számomra.

Krusinszki Zsuzsa

ESÉLYEGYENLŐSÉG ÉS DIFFERENCIÁLÁS KORA GYERMEKKORBAN ELVEK ÉS GYAKORLAT NAGY-BRITANNIÁBAN

SZAKÉRTŐI TANULMÁNYÚT

2008 májusában az Egész életen át tartó tanulás program keretében szakértői tanulmányúton vettem részt az Egyesült Királyságban. A tanulmányút alatt megismertem Brent kerület és Anglia kora gyermekkori nevelési elveit és irányait. A cikkben kiemelem azt is, hogy hogyan foglalkoznak a nemzetiségi, kisebbségi, illetve mélyszegénységből érkező gyermekekkel.

A fogadó intézmény a londoni, brent kerületi Centre for Staff Development (CSD), azaz Tanárfejlesztő Központ volt, ami tulajdonképpen egy kiválóan működő pedagógiai és továbbképző intézetnek felel meg. Bármelyik kerületi tanár bemehet óravázlatért, tananyagért, tankönyvekért, kiegészítő kellékekért (akár jelmezeket is kölcsönözhet egy-egy mese eljátszásához). Az intézmény lehetőséget nyújt arra, hogy képzetebb, nagyobb tapasztalattal, globális szemléletmóddal rendelkező tanácsadókkal vagy szakértőkkel megvitassák a problémáikat, tanácsokat kérjenek nehéz helyzetekre. Minden kerületi tanár részt vehet itt továbbképzéseken, tréningeken. Lehetőség nyílik az eszmecsereére. A kerületbe tartozó minden iskola és óvoda azonos alapelvek mentén szerveződik.

A CSD-ben átlagosan 10 óvodával foglalkozik egy segítő tanár, így annak a tíz óvodának hathatós segítséget tud nyújtani a folyamatos fejlődésben, programkidolgozásban, illetve a tanítás közben felmerülő problémákban. A segítő feladata az egészen fiatal gyermekek tanításának elősegítése is, hisz a kormány direktívája célul tűzi ki a kismamák minél gyorsabb munkába állását és gyors integrációjukat szülés után. Nagy-Britanniában a nők maximum 6 hónapot tölthetnek otthon szülési szabadságon. Ha ezután nem folytatják a munkát, akkor elveszítik korábbi munkahelyüket. Sok gyermeket ezért már 6 hónaposan beadnak az úgynevezett *pre-school*-ba, ami megfelel a bölcsődének. Az ilyen fiatal gyermekekkel foglalkozó pedagógusoknak van leginkább szüksége a hathatós segítségre, hisz a gyermek fejlődését úgy tudják legjobban elősegíteni, ha minél közelebb kerülnek hozzájuk.

A legfontosabb megismert értékek, alaptézisek

1. Minden gyermek kompetens tanuló születésétől fogva, és mint ilyen, rugalmas, magabiztos, hozzáértő és bizakodó.
2. Egy kapcsolatban, ami a szereteten és biztonságon alapul, a gyermek képes arra, hogy megtanulja, hogyan legyen erős és független (ilyenek a szülők vagy más kulcsszereplők, pl. tanárok).

3. A motiváló környezet kulcsszerepet játszik, segíti a gyermek fejlődését és tanulmányait.
4. A gyermekek különböző módon fedezik fel a világot. A megismerés és a tanulás is változatos. Minden nemzetiség, kisebbség egyaránt fontos a fejlődés és a tanulás szempontjából.

A legérdekesebb előadások

Annak érdekében, hogy a ténylegesen szegény és ingerszegény környezetből származó gyermekeket az oktatásba minél jobban integráljuk, az alábbiakra van szükség:

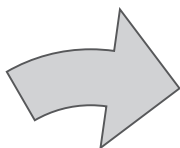
1. Elő kell segíteni a családdal való kapcsolatokat, az inklúziót, a tanárok felkészültségét, a dicséret-alapú környezet megteremtését.
2. Fejlesztendő pontok: esélyegyenlőség nem, faj, egészségi, etnikai tekintetben, tanártréningek, már az óvodás kortól bevonni a diákokat.

Minden előadónk rávilágított arra, hogy mindnyájan negatív előítéletekkel rendelkezünk bizonyos kisebbségek tekintetében. Fontos, hogy minden gyermeket önállóan kezeljünk. Először ismerjük meg a személyiségét, ne vonjunk le elhamarkodott következtetéseket róla azért, mert például egy olyan népcsoport tagja, amelynek általában gyengébb a teljesítménye.

Az alábbi ábra kiválóan összegzi azt a körforgást, melyet mi magunk is generálunk, ha nem figyelünk oda a szegénységből érkező gyermekekre kellőképp.

Szegényes tanulási attitűd:

- Alacsony elvárások
- SNI módszerek
- Motivációhiány

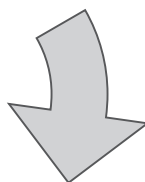
Gyenge eredmények:

- Részvétel nem jellemző
- Rossz magatartás

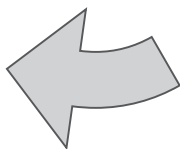
Családi körülmények:

- Szegényes szocializáció
- Kevés dicséret
- „Vándorlás”

Munkanélküliség:

- Segélyek
- Szegénység
- Depresszió
- Rossz egészség
- Lecsúszás

Különösen érdekes volt a CSD szakértőjének előadása. Rocky Dean cigánykérdéssel foglalkozik, ő maga egy fekete bevándorló, aki előszeretettel látogatja cigány diákjait otthonukban is. Rávilágított, hogy a kérdéssel más módon kell foglalkozni, mint eddig tettük. Fontos, hogy a cigány és roma nemzetiség megismerje saját kultúráját, ugyanakkor felismerje, hogy sorsa javításáért leginkább azzal tehet, ha gyermekeit iskoláztatja.

Az alábbi kulcskérdéseket, feladatokat fogalmazta meg:

1. Inkluzív curriculumot kell alkotni, fontosak a bevonó programok, az óvodai/iskolai részvétel növelése, pozitív viselkedésminták elsajátítása, a szülők és a helyi közösség bekapcsolása, önértékelés javítása, gyakorlatorientált stratégiák, SNI-kérdések megoldása, tudatosság, öntudat növelése.
2. A szülők felé: ösztönzés, hogy foglalkozzanak gyermekeikkel, tanácsadás abban, hogy hogyan tudnak segíteni nekik a tanulásban, részvételük motiválása az értekezleteken, találkozókön, általános tanácsadás és információk.
3. A gyerekek felé: mentorálás, személyre szabott tanulás, perszonalizáció kialakítása, pozitív viselkedésminták elsajátítása, szocializáció elősegítése, baráti kapcsolatok kialakítása, elősegítése.

Összességében nagyon hasznosnak ítélem meg az egész tanulmányutat, hisz nemcsak gyakorlati tanácsokkal szolgált számomra, hanem szemléletmódom is megváltoztatta a nemzeti és etnikai kisebbségekkel kapcsolatban, és színesítette tudásom, gondolkodásmódom. Aki több részletet szeretne megtudni a tanulmányútról, a www.eorsy.edublogs.org oldalon talál információkat.

Tanulmányok, előírások, melyeket a téma iránt érdeklődőknek ajánlok:

- Race Relations – Amendment Act – 2000
- DFES – Aiming High 2003
- OFSTED – Provision & Support for Traveller Pupils - 2003
- OFSTED – Race Equality in Education - 2005
- CRE – Common Ground – 2006
- EYFS – The Early Years Foundation Stage – 2008

A tanulmányút óta számos előadást tartottam szakmai közösségek előtt. Tudomásom szerint előadásom tézisei bekerültek egy XII. kerületi óvodai programcsomagba. A fent említett EYFS oldalán játékokat is megismerhetünk, melyeket én is alkalmazok totyogóknak tartott angol nyelvi óráimon. A program részletei és gyakorlati foglalkozási ötletek a www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/ oldalon található.

Endrődy-Nagy Orsolya

PhD hallgató, neveléstudományi kutató, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Impresszum:

Szerkesztette: KARDOS Anita, KÁRMÁN Tímea

Kiadványszerkesztő: ANDORKA Tímea

Kiadja: Tempus Közalapítvány

A kiadásért felel: TORDAI Péter, igazgató

Nyomdai kivitelezés: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft., 2010.

Kiadványunk megjelenését a Nemzeti Erőforrás Minisztérium és az Európai Bizottság támogatta. A kiadványban megjelentek nem szükségszerűen tükrözik a Nemzeti Erőforrás Minisztérium és az Európai Bizottság álláspontját.

Tempus Közalapítvány

1093 Budapest, Lónyay utca 31.

Postacím: 1438 Budapest 70, Pf. 508.

Infóvonal: (06 1) 237 1320

info@tpf.hu

www.tka.hu

TEMPOS KÖZALAPÍTVÁNY

Okoktatás és kultúra
Egyszerű életet át tartó tanuló
program

NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM